

W.O. II - HET VERZET

I N T E R V I E W M E T D H R H E R T O G E N

=====

door P. LOUYET

=====

L. : Mijnheer Hertogen u was in 1940 was u nationaal vrijgestelde van de KAJ.

H. : Ja.

L. : En het heeft een tijdje geduurd tot 1942 voordat de Duitsers begonnen zijn met de verplichte tewerkstelling. Wat was de houding van de KAJ ten overstaan van die verplichte tewerkstelling en eventueel het deporteren van arbeiders.

H. : Nogal vrij onmiddellijk werd het ordewoord doorgegeven, "niet tekenen en niet vertrekken".

L. : En wat zegt de rechter, wat was de bedoeling van de KAJ.

H. : De bedoeling was, dat dat, gezien de KAJ altijd bekommerd geweest was om de morele en ook de materiële beslommeringen van de jongeren en dat te verhinderen dat ze zouden vertrekken onder druk van de bezetter naar Duitsland.

L. : En wat heeft de KAJ gedaan, heeft zij iets georganiseerd om de mensen die niet wilden vertrekken, die niet wilden tekenen om die te helpen ?

H. : Ja, dat was natuurlijk onmiddellijk de consequentie van het ordewoord : niet tekenen, niet vertrekken, en daarvoor heeft de KAJ dan in samenwerking met de KAV, de plaatselijke vrouwen-gilde, en met andere medewerkende organisaties gezorgd dat die konden onderduiken, en dat onderduiken dat kon aanvankelijk gebeuren ergens in de streek, maar later voornamelijk als het dan ging om jongens die opgeëist werden, die opgehaald werden, om die onder te duiken in de Ardennen, bv. die gingen werken in de zware nijverheden, de mijnen, siderurgie, enz...

L. : Maar dat gold dan voor diegenen, die de bevelen van de Duitsers niet hebben opgevolgd ?

H. : Ja.

L. : Maar er zijn er een aantal, zeker in den beginne, die gegaan zijn en die ondertekend hebben en die gij hebt helpen vluchten. Op welke manier ?

H. : Wij stonden voor een verwarrende situatie, door het feit dat er waren die door allerlij aanlokkingen toch vertrokken waren naar Duitsland en ook door de armoede en de nood die er reeds na twee jaar oorlog was. Wat hebben wij dan gedaan ? Wij hebben praktisch gewerkt op een dubbel front, dat was ondergronds hier in België voornamelijk, om die mensen wegwijs te maken waar dat ze konden onderduiken, en ook te zorgen dat het gebeurde, voornamelijk door koeriers, die geld brachten naar mensen die wisten waar dat zij ondergedoken waren, zelfs kleine versnaperingen, en nog andere mogelijkheden, om in leven te blijven.

L. : Dat was dus de hulp, die de KAJ.....

H. : Dat was een eerste, in België zelf, bij de onderduiking, maar

een tweede was dan in Duitsland waar dan ondergrond ook in grote mate een zeer aparte organisatie of vorm van kennismaking was tussen de jongeren, de Belgen die ginder onder..., dus werkzaam waren in voornamelijk de industriesteden van Duitsland.

L. : Er waren zo ontmoetingspunten, want nu hebt gij gesproken over degenen die ondergedoken zijn, maar er zijn dus momenten geweest dat, mensen die naar Duitsland vertrokken, door uw organisatie de gelegenheid kregen van bijvoorbeeld te ontsnappen.

H. : Ja, dan was gewoonlijk in dit geval, als zij in verlof kwamen. De Duitsers hadden voorzien dat er rond de drie maanden of zes maanden zij in verlof konden komen, wat dan gebeurde was, dat op bepaalde plaatsen, o.a. in de Noordstatie, dat er mensen waren om daarmee te spreken, en dan werd men reeds gewaar, dat er waren die niet meer zouden vertrekken. Maar de konsekwentie daarvan was dat zij zou moeten kunnen onderduiken en daarvoor moest dan weer uitgekeken worden om adressen op te geven of personen aan te duiden, of instanties waar ze naartoe konden indien ze niet meer wilden vertrekken, omdat die zware tijden, zware dagen tegemoet gingen.

L. : En, het station van Schaarbeek, wat is daar allemaal gebeurd ?

H. : Het station van Schaarbeek kwam in de kijker in die zin dat al de opgeëisten, voornamelijk vanaf de maand oktober, die moesten vertrekken met speciale treinen die gevormd werden in het station van Schaarbeek. De eerste dagen waren er nogal een merkkelijk aantal vertrekkers maar na enige dagen, door de orde-woorden, en ook doordat de grote schrik eruit was, stonden voor het feit dat het aantal verminderde en dat er praktisch treinen waren die zonder personen moesten vertrekken. In die zin was er uiteindelijk bij het einde van het jaar '42 en ook in de zware winterperiode van 1942 een goeie samenwerking met het treinpersoneel van het station van Schaarbeek, in die zin dat zij er voor zorgden, gezien de bombardementen reeds begonnen op dat ogenblik, dat er door de sirenen, de binnensirenen, zoals men dat noemde, aan gang gezet werd en dat men nooit niet precies wist hoe en waar en wie dat gedaan had. Daardoor ontstond paniek en was er een gelegenheid voor diegenen die wilden ontsnappen om aan de achteruitkant van het station van Schaarbeek kunnen te ontsnappen. Daar werden zij dan opgevangen en weer konden ze terug naar hun streek ofwel naar een andere plaats die hun aangeduid werd.

L. : En in het Zuidstation hebt gij ook... daar hebt gij paniek georganiseerd, geloof ik. Hoe gebeurde dat.

H. : Dat is minstens een keer, en mogelijk meerdere keren gebeurd. Daar hadden wij ons in zekere zin laten leiden door hetgeen wat er reeds enige keren gebeurd was met politiek gevangenen die gedeporteerd werden naar Duitsland en daar hadden wij de samenwerking van jonge meisjes, omdat gewoonlijk toen kleine groepen vertrokken vanuit de streek van Kortrijk bv., die dan dat gemeld werd aan ons in Brussel, zodat wij wisten met welke trein dat zij zouden aankomen, begeleid door de Duitsers in het Zuidstation. Daar hadden zij zoals wij het ordewoord hadden gegeven aan die jongens, dat zij hun valies zouden vullen met stenen en daarover een oud hemd of oude kleren en ene keer

als zij aankwamen in het station, dan gooiden zij die valiezen over de kaai ofwel in de ontvangstzaal, er ontstond paniek en op die manier konden er weer verschillende ontsnappen, die buiten opgevangen werden in de zijstraten van de Zuidstatie en ergens naartoe gebracht.